

UŽSIENIO REIKALŲ MINISTERIJOS

VYSTOMOJO BENDRADARBIAVIMO IR PARAMOS DEMOKRATIJAI PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO 2019 METŲ ATASKAITA

Apžvalga

Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programa (toliau – VBPD) yra sudedamoji Lietuvos oficialios paramos vystymuisi (toliau – OPV) įgyvendinimo priemonė, finansuojama iš Užsienio reikalų ministerijai (toliau – URM) skirtų tikslinių biudžeto asignavimų. OPV – tai iš valstybės ir savivaldybių biudžetų finansuojama parama ir humanitarinė pagalba besivystančioms valstybėms ir teritorijoms. Preliminariais duomenimis, 2019 m. Lietuvos OPV sudarė apie 52 mln. eurų, t.y., 0,11 % bendrųjų nacionalinių pajamų (BNP), 2018 m. – 55 mln. eurų arba 0,12% BNP, 2017 m. – 52,55 mln. eurų arba 0,13 % BNP. Lietuva yra įsipareigojusi užtikrinti, kad iki 2030 metų OPV reikšmė pasiektų 0,33 proc. BNP, tačiau dėl nedidinančių asignavimų ir BNP augimo šis rodiklis nuolat mažėja ir yra vienas žemiausių ES. Pažymėtina, kad dvišalė Lietuvos parama tesudarė 11,15 mln. eurų, t.y., 21 % visos paramos.

URM užtikrino nepertraukiamą ir veiksmingą Lietuvos įsitraukimą į nacionalinius interesus atitinkančių vystomojo bendradarbiavimo politikos formavimą ir įgyvendinimą tarptautiniuose, ES ir dvišaliuose formatuose, tokiu būdu stiprindama Lietuvos, kaip atsakingos ir patikimos valstybės donorės, vaidmenį. Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politika atspindėjo nacionalinius užsienio politikos prioritetus, pagrindinį dėmesį skiriant Rytų partnerystės šalims, ypač Moldovai, Sakartvelui ir Ukrainai.

Svarbus dėmesys skirtas didesniai valstybės ir savivaldybių institucijų, nevyriausybinių organizacijų ir verslo įtraukimui į vystomojo bendradarbiavimo veiklas, taip pat šių veiklų viešinimui siekiant užsitikrinti kuo didesnę visuomenės paramą.

Toliau buvo stiprinamas Centrinės projektų valdymo agentūros (toliau - CPVA) vaidmuo, ypač išnaudojant galimybes, kurias suteikia narystė ES vystomojo bendradarbiavimo agentūrų tinkle.

Atsižvelgiant į būtinybę stiprinti vystomojo bendradarbiavimo vaidmenį LR užsienio politikoje, inicijuotos diskusijos dėl vystomojo bendradarbiavimo politikos kokybinių ir kiekybinių pokyčių.

ES ir globalios vystomojo bendradarbiavimo politikos formavimas

2019 m. URM atstovai užtikrino visapusišką įsitraukimą į ES ir globalios vystomojo bendradarbiavimo bei humanitarinės pagalbos politikos formavimo ir įgyvendinimo procesus, rėmė tarptautines pastangas mažinti skurdą pasaulyje, plėtoti ilgalaikį ir darnų besivystančių šalių vystymąsi, prisidėjo prie tarptautinių pastangų spręsti humanitarines krizes, kovoti su neteisėta migracija.

Ataskaitiniu laikotarpiu daugiausia dėmesio ir pastangų skirta Lietuvos interesų gynimui derybose dėl ES išorės veiksmų finansavimo 2021-2027 metų laikotarpio ES daugiametėje finansinėje programoje. Šis klausimas dominavo visuose diskusiniuose derybų formatuose: ES vystomojo bendradarbiavimo ministrų tarybos posėdžiuose, ES vystomojo bendradarbiavimo generalinių direktorių susitikimuose, Tarybos grupėse, taip pat Europos Komisijos komitetų posėdžiuose, kuriose dalyvauja už vystomąjį bendradarbiavimą atsakingi valstybių narių atstovai.

Nemažai dėmesio skirta ES santykiams su Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno šalių (ACP) grupe po 2020 metų. Derybose dėl būsimos partnerystės EK vadovavosi 2018 m. Tarybos patvirtintais derybų įgaliojimais, tačiau jautriausiais klausimais, įskaitant bendradarbiavimą migracijos ir grąžinimų srityje, esminės pažangos pasiekti nepavyko. Vyko nuolatinės EK ir VN

konsultacijos dėl galimo derybų įgaliojimų švelninimo, tačiau Lietuva nuosekliai ragino laikytis tvirtos pozicijos, net jeigu dėl to derybų procesas užtruktų.

Humanitarinės pagalbos srityje išlaikytas dėmesys pagrindiniam humanitarinės pagalbos principui: teikti pagalbą ten, kur jos labiausiai reikia.

Lietuva toliau spartino įsitraukimą į Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) vystomojo bendradarbiavimo komiteto (DAC), kuriame nuo 2013 m. dalyvauja stebėtojo teisėmis, veiklą.

Lėšos ir veikla

Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programai finansuoti iš URM patvirtintų Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų buvo skirta ir panaudota **3275,48** tūkst. eurų. Pažymėtina, kad nuo 2019 m. Lietuvos įmokų į Europos plėtros fondą administravimo funkcija perduota Finansų ministerijai.

Paskirtis	Lėšos, tūkst. eurų
Savanoriškos įmokos į daugiašalius fondus	631,0
Projektams	2108,22
Humanitarinei pagalbai	400,0
Dalyvavimui ES, JT ir kitų tarptautinių organizacijų veikloje ir programos monitoringui	58,31
Kitoms vystomojo bendradarbiavimo veikloms (projektų administravimui, renginiams, parodoms, spaudiniams, kt.)	77,95
Iš viso VBPD	3275,48

Daugiašalė parama vystymuisi

Vykdydama tarptautinius įsipareigojimus, prisidedama prie tarptautinių pastangų mažinti skurdą, didinti valstybių – paramos gavėjų ir pažeidžiamiausių žmonių grupių atsparumą, taip pat skatindama demokratinę vertybių sklaidą, URM daugiašalę paramą vystymuisi teikė per privalomus ir savanoriškus įnašus ir įmokas į vystomojo bendradarbiavimo veiklą vykdančius ar koordinuojančius fondus ir tarptautines organizacijas. 2019 m. Lietuva iš Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programos savanoriškiems įnašams skyrė 631 tūkst. eurų.

Savanoriški įnašai	Lėšos, tūkst. eurų
Lėšos, skirtos SIDA programai dėl paramos teikimo EHU įgyvendinti	200,0
Ekspertų paramos reformoms ir ekonomikos augimui fondui Ukrainoje Profesionalų reformoms remti mechanizmui	200,0
EBPO Eurazijos konkurencingumo programai	30,0

Europos paramos demokratijai fondui	25,0
ESBO Specialiajai stebėjimo misijai Ukrainoje	20,0
Moterų taikos ir humanitariniam fondui	20,0
Azijos ir Europos fondui	20,0
PPO Dohos vystymosi darbotvarkės patikos fondui	20,0
JT vaikų fondui (UNICEF)	15,0
JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biurui	12,0
ES ir Lotynų Amerikos ir Karibų fondui	10,0
Europos Tarybos veiksmų planui Ukrainai 2018-2021 m. įgyvendinti	10,0
JT žmogaus teisių stebėjimo misijai Ukrainoje	10,0
ES patikos fondui Kolumbijai	10,0
UNESCO tarptautinei komunikacijos vystymo programai	10,0
Fondui „Gyvenimo linija“	9,0
JT Lyčių lygybės ir moterų įgalinimo padaliniui „UN Women“	5,0
JT vyriausiojo žmogaus teisių komisaro biuro veiklai Gruzijoje (Sakartvele)	5,0
Viso:	631,0

Humanitarinė pagalba

2019 metais humanitarinei pagalbai Lietuva iš viso skyrė 2,404 mln. eurų (iš jų – 1,12 mln. eurų – pabėgėliams Lietuvoje remti). Iš Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programos ir kitų Lietuvos Respublikos institucijų biudžetų lėšų Lietuva skyrė **460 tūkst. eurų**.

Humanitarinė pagalba	Lėšos, tūkst. eurų
Humanitarinė pagalba iš VBPD programos lėšų	310,0
JT humanitarinės pagalbos fondui Jemenui (YHF), humanitarinei pagalbai Jemenui	20,0
Jungtinių Tautų paramos ir darbų agentūrai Palestinos pabėgėliams Artimuosiuose Rytuose (UNRWA), humanitarinei pagalbai Sirijai	30,0

Jungtinių Tautų Ukrainos humanitariniam fondui (UHF), humanitarinei pagalbai Ukrainai	100,0
Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biurui (UNHCR), humanitarinei pagalbai rohinjų pabėgėliams	50,0
Tarptautiniam Raudonojo Kryžiaus komitetui (ICRC), humanitarinei pagalbai Ukrainai	100,0
Tarptautinei Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pasmėnulio Draugijų Federacijai (IFRC), humanitarinei pagalbai nukentėjusiems nuo žemės drebėjimo Albanijoje teikti	10,0
Humanitarinė pagalba iš LR institucijų biudžeto lėšų	150,0
LRV rezervo fondas (2019-04-24 nutarimas Nr. 387); Tarptautinei Raudonojo Kryžiaus ir Raudonojo Pasmėnulio draugijų federacijai (IFRC) humanitarinei pagalbai Venesuelos žmonėms	100,0
LRV rezervo fondas (2019-12-04 nutarimas Nr. 1202); Albanijos Respublikos Vyriausybei humanitarinei pagalbai nukentėjusiems nuo žemės drebėjimo Albanijoje teikti	50,0
Iš viso:	460,0

Dvišalė parama vystymuisi

VBPD lėšomis 2019 m. įgyvendinti 78 vystomojo bendradarbiavimo projektai (iš jų 70 dvišaliai, 4 regioniniai, 4 visuomenės informavimo), kurių vertė daugiau nei 2,1 mln. eurų.

Vadovaujantis Vystomojo bendradarbiavimo tarpinstituciniame veiklos plane nustatytomis vystomojo bendradarbiavimo politikos kryptimis 2019-2021 m., Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo prioritetas 2019 m. buvo Rytų partnerystės valstybės: Armėnija, Azerbaidžanas, Baltarusija, Sakartvelas, Moldova ir Ukraina. Ypatingas dėmesys skirtas Moldovai, Sakartvelui ir Ukrainai, kur Lietuva teikė paramą įgyvendindama dvišalius projektus, skatinančius politinę ir ekonominę integraciją su ES, socialines ir ekonomines reformas. Lietuvos ekspertai 2019 m. konsultavo ir teikė techninę pagalbą, padėdami tinkamai įgyvendinti Ukrainos, Moldovos ir Sakartvelo asociacijos susitarimus su Europos Sąjunga.

Lietuvos Respublikos diplomatinės atstovybės, akredituotos valstybėse partnerėse, prisidėjo prie Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos įgyvendinimo: jos administravo 41 vystomojo bendradarbiavimo projektą, padėjo identifikuoti paramą gaunančių valstybių poreikius, aktyviai įsitraukė į partnerių paiešką, prisidėjo prie donorų veiklos koordinavimo.

Ukraina. Atsižvelgdama į Ukrainos poreikius, Lietuva nuosekliai tęsė gerosios patirties perdavimą, įgyvendinant Ukrainos ir ES Asociacijos susitarimą (AA/DCFTA), teikė paramą nuo Krymo aneksijos ir konflikto rytų Ukrainoje nukentėjusiems Ukrainos piliečiams, rėmė švietimo ir sveikatos apsaugos reformų vykdymą ir moterų savarankiškumo ir verslumo skatinimą. Lietuvos ekspertai perdavė patirtį teismų reformos, aplinkosaugos, paveldo apsaugos srityse. 2019 m. iš VBPD programos lėšų Ukrainoje įgyvendinta 18 dvišalių ir 2 regioniniai projektai.

URM koordinavo Lietuvos institucijų ir nevyriausybinių organizacijų Ukrainai teikiamą paramą, vertino paramos Ukrainai poreikius, teikė humanitarinę pagalbą, nuolat palaikė ryšius su partneriais Ukrainoje.

Toliau vyko bendri Lietuvos ir Švedijos paramos švietimo įstaigoms rytų Ukrainoje projektai, kurių metu buvo keliama mokytojų kvalifikacija ir gebėjimai lavinti mokinių socialines ir emocines kompetencijas, ugdomi švietimo bendruomenių lyderiai. Surengti 4 mokytojų ir mokinių iš Donecko ir Luhansko regionų vizitai į Lietuvą. Rytų Ukrainos mokytojams suteikta parama kuriant prevencijos prieš patyčias, neformalaus ugdymo, profesinio orientavimo ir karjeros planavimo programas. 2019 m. pradėtas 1 milijono eurų vertės projektas „Parama Ukrainos Donecko srities Avdijivkos mokyklos Nr. 2 įrengimui ir mokyklos aplinkos gerovės sutvarkymui“. Projektu siekiama sukurti šiuolaikinį mokymo centrą, kuris savo infrastruktūra, įranga ir švietimo proceso organizavimu taptų kompleksiniu pavyzdžiu ir pasitarnautų kaip viso regiono pilotinis Ukrainos mokyklos reformos projektas ir švietimo patirties sklaidos centras.

2019 m. buvo tęsiama pagalba reformuojant psichikos sveikatos, ypač psichosocialinės rehabilitacijos, paslaugų teikimą rytų Ukrainoje. Donecko, Luhansko, Poltavos, Zaporožės, Chersono ir Dnipro sričių psichikos sveikatos specialistai kėlė kvalifikaciją mokymuose Ukrainoje ir Lietuvoje, lankėsi pažangiausiose Lietuvos psichikos sveikatos įstaigose – krizių intervencijos ir psichosocialinės rehabilitacijos centruose.

2019 m. Lietuva padėjo nuo Krymo aneksijos ir konflikto rytų Ukrainoje nukentėjusiems asmenims (ypač moterims ir vaikams) integruotis į priimančias bendruomenes, ugdyti verslumo ir savarankiško užimtumo įgūdžius, formuoti pozityvų Krymo totorių įvaizdį viešojoje erdvėje. Vasaros stovyklos, praktiniai mokymai, individualios psichoterapinės konsultacijos padėjo kurti potrauminio streso įveikimo sistemą, atstatyti visavertį dalyvavimą visuomeniniame gyvenime ir darbo rinkoje.

Lietuvos savivaldybės dalinasi patirtimi kultūros paveldo apsaugos srityje, padėjo rengti vasaros stovyklas ukrainiečių vaikams.

Lietuva dalyvavo kitų donorų finansuojamuose projektuose. Centrinė projektų valdymo agentūra kartu su Pasaulio Banku, Tarptautiniu valiutos fondu, Švedijos vystomojo bendradarbiavimo agentūra SIDA ir Europos Komisijos delegacija Ukrainoje vykdė Europos Komisijos 4 metų trukmės projektą „Paramos viešųjų finansų valdymui Ukrainoje programa“, kurio vertė daugiau kaip 50 mln. eurų. Projekto tikslas – kurti modernią, sąžiningą ir efektyvią mokesčių surinkimo sistemą bei stiprinti viešųjų finansų valdymo srities institucijų gebėjimus.

Sakartvele 2019 m. VBPD lėšomis finansuoti 13 dvišalių ir 1 regioninis projektas ekonominės plėtros, lyčių lygybės, regionų vystymo, demokratijos ir gero valdymo, aplinkosaugos srityse.

Maždaug vieną milijoną Sakartvelo gyventojų pasiekė informacinė kampanija apie galimybes mažoms ir vidutinėms įmonėms patekti į ES rinką, pasinaudojant susitarimu dėl išsamios ir visapusiškos laisvosios prekybos erdvės (angl. DCFTA). Šis projektas finansuotas EK ir kofinansuotas VBPD lėšomis. 50 Sakartvelo medaus ir uogų gamintojų sulaukė Lietuvos ekspertų konsultacijų produkcijos paruošimo ES rinkai klausimais.

Skatinant Sakartvelo aukštikalnių, etninių mažumų gyvenviečių ir šalies viduje perkeltųjų moterų socialinę ir ekonominę raidą, 7 miestuose surengti mokymai NVO bei vietos valdžios atstovams apie lyčių lygybės ir moterų įgalėjimo klausimus bei verslumo mokymai vietos moterims. Telavi ir Tianeti savivaldybėse suorganizuotas merginų karjeros planų konkursas ir mokymai rajono moksleivėms ir jaunoms merginoms apie savarankiško gyvenimo kūrimą ir savęs realizavimą.

Alytaus rajono savivaldybės darbuotojai pasidalino moterų ekonominio ir visuomeninio įtraukimo patirtimi su Ozurgeti regiono atstovais. Sakartvelo savivaldybių darbuotojams surengtas regionų plėtros strategijų rengimo seminaras, kuriame dalyvavo 21 dalyvis.

Mokymai ir tarptautinė studentų vasaros stovykla pagerino Sakartvelo pilietinės visuomenės ir jaunimo žinias apie dezinformaciją ir strateginę komunikaciją. Sakartvelo NVO atstovams perduota Lietuvos ekspertų rinkimų stebėjimo patirtis.

Moldovoje 2019 metais buvo įgyvendinti 8 dvišaliai ir 1 regioninis projektas lyčių lygybės, demokratijos, gero valdymo ir regionų vystymo srityse.

Jau trečius metus teikta parama projektui „GirlsGoIT“, kuriame 60 merginų įgijo STEM srities įgūdžių, o 10 merginų atliko praktiką IT įmonėse. Moldovos regionų bendruomenės susipažino

su 53 moterų sėkmės istorijomis, kurios paskatino moteris įsitraukti į bendruomenės plėtros projektus, socialines ir kultūrinės veiklas, pradėti verslą ar socialines iniciatyvas.

VBPD programa rėmė nepriklausomą žiniasklaidą, buvo finansuotos Moldovos televizijos kanalo „TV8“ laidos „Black Box“ ir „Politica“, kurios analizavo svarbiausius korupcijos atvejus. Mokslinės ir šviečiamosios veiklos apie šalies totalitarinę-komunistinę praeitį ugdė jaunimo susidomėjimą atminties kultūra bei pilietine sąmone.

2019 m. toliau vyko Lietuvos ir Moldovos transporto saugos institucijų bendradarbiavimas, buvo užmegztos partnerystės mokslo, inovacijų ir technologijų srityje.

Baltarusijoje 2019 m. VBPD lėšomis finansuota 14 projektų. Didžiausias dėmesys skirtas iniciatyvoms, orientuotoms į paramą pilietinei visuomenei ir visuomenės informavimui, litvakų kultūros paveldo išsaugojimą, neįgalaus jaunimo socialinės ir ekonominės padėties gerinimą, ugdant jų verslumą. Svarbi Lietuvos paramos kryptis Baltarusijoje – projektai Baltarusijos jaunimui, remiantys europietišką vertybių sklaidą. VBPD programos lėšomis buvo paremtas Europos radijas Baltarusijai (Euroradio) ir interneto svetainė Charter’97.

2019 m. pradėtas įgyvendinti projektas Baltarusijos maitinės gebėjimams stiprinti ir tarptautinei prekybai skatinti.

Nemažo susidomėjimo Baltarusijos visuomenėje sulaukė Lietuvos ir Baltarusijos moterų organizacijų bendras projektas lyčių lygybės įtvirtinimo srityje, kuriuo buvo sustiprinta Baltarusijos moterų organizacijų kompetencija ginti moterų teises bei mažinti smurtą artimoje aplinkoje. Labdaros ir paramos fondas "Maisto bankas" Baltarusijoje perdavė atliekančio maisto gelbėjimo ir perskirstymo labdariniam nepasiturinčių maitinimui modelį ir sukūrė veiksmų planą artimiausiems metams.

URM toliau bendradarbiavo su Vilniuje reziduojančiomis tarptautinių organizacijų, remiančių demokratinius procesus Baltarusijoje, atstovybėmis („Freedom House“, „Baryso Zvozkau Baltarusijos žmogaus teisių namai“, VŠĮ Tarptautinis pilietinių iniciatyvų centras „Mūsų namai“ ir kt.), šių organizacijų Vilniuje vykdomų projektų, skirtų demokratijos ir atviros pilietinės visuomenės kūrimui, dalyviams buvo išduotos nemokamos vizos.

2019 m. buvo toliau remiama Europos humanitarinio universiteto (EHU) veikla Vilniuje. EHU tęsė savo misiją – ugdyti kritiškai mąstančias, kūrybingas ir atsakingas asmenybes, puoselėti Vakarų intelektualinę tradiciją humanitarinių, socialių mokslų ir menų srityse Baltarusijoje. Ši veikla prisideda prie demokratiškos Baltarusijos visuomenės kūrimo, Lietuvos ir visos Europos Sąjungos ryšių su Baltarusija stiprinimo. 2019 m. URM skyrė 200 tūkst. eurų įnašą paramai EHU. Kaip ir ankstesniais metais, parama EHU taip pat buvo teikiama išduodant nemokamas vizas Baltarusijos piliečiams, atvykstantiems į EHU stojamuosius egzaminus, atvirų durų dienas, konferencijas ir kitus renginius.

2019 m. studijas EHU baigė 170 absolventų, buvo priimta 231 studentas (91 proc. įstojusiųjų – Baltarusijos piliečiai), iš viso studijuoja 695 studentai. Nuo EHU persikėlimo į Vilnių universitetą baigė 2457 absolventai. Šiuo metu universitetą remia trys pagrindiniai donoriai: Europos Komisija, Švedija ir Lietuva.

Armėnijoje 2019 metai išsiskyrė ekonominių reformų gausa, į kurias aktyviai įsitraukė Armėnijos valstybės institucijos ir nevyriausybinės organizacijos. Lietuvos Respublikos ambasada Armėnijoje 2019 m. rėmė 3 projektus, kurie prisidėjo prie kaimo vietovių ekonominės ir socialinės plėtros, skiriant ypatingą dėmesį moterų užimtumui, vaikų saugumui keliuose didinti bei kaimo bendruomenių verslumo skatinimui. Vaikų vasaros stovykla padėjo Armėnijos jaunimui su negalia ir vaikams iš socialiai pažeidžiamų šeimų integruotis į visuomenę, o kaimo gyventojų užimtumą Sisiano regione padėjo didinti regiono bitininkai, kurie įgijo rinkodaros, produkcijos pakavimo ir prekės ženklo kūrimo žinių ir įgūdžių.

Azerbaidžane Lietuvos Respublikos ambasada 2019 m. rėmė 2 projektus. Buvusioje karinio konflikto zonoje buvo išminuota ir sukurta saugi žaidimo erdvė vaikams, kuria naudojasi Sahlabad kaimo mokyklos moksleiviai Ter Ter apskrityje. Antrasis projektas padėjo moterims kurti ikimokyklinės priežiūros įstaigas ir taip stiprino jų savarankiškumą.

ES kaimynystėje įgyvendinti 4 regioniniai projektai, skirti regionų plėtrai ir savivaldos stiprinimui, paramai pilietinei visuomenei ir visuomenės informavimui.

Vilniuje surengta tarptautinė konferencija (170 dalyvių), kurioje Ukrainos, Moldovos, Sakartvelo ir Lietuvos savivaldybių atstovai aptarė darnaus vystymosi politikos aktualijas, ES šalių savivaldybių patirtį, buvo pasirašyta LSA ir Ukrainos miestų sąjungos bendradarbiavimo sutartis, aptartos tolesnio LSA ir Ukrainos, Moldovos ir Sakartvelo bendradarbiavimo galimybės.

Surengti mokymai Serbijos ekspertams (apmokyti 45 ekspertai) apie trečiųjų šalių įtaką ir kišimąsi į demokratinius ir socialinius ekonominius procesus, apie įtaigius informacijos pateikimo plačiajai visuomenei būdus; parengti 8 straipsniai anglų kalba, analizuojantys Balkanų valstybių euroatlantinės integracijos iššūkius.

Charter'97 Foundation korespondentų tinklas 2019 m. sukūrė 109 straipsnius, kurie teikė alternatyvią nepriklausomą informaciją Baltarusijoje ir regione, parengė (išvertė arba perspausdino iš kitų šaltinių) iš viso 822 straipsnius, atliko 33 vertimus.

VBPD lėšomis finansuoti 12 vystomojo bendradarbiavimo projektų migracijos kilmės ir tranzito šalyse bei kitose valstybėse, įtrauktose į Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos paramos gavėjų sąrašą: du projektai Mongolijoje, po vieną projektą Alžyre, Butane, Dramblio Kaulo Krante, Malyje, Mianmare, Nigerijoje, Palestinoje, Pietų Afrikos Respublikoje ir Turkijoje. Šie projektai skatino jaunimo verslumą, stiprino moterų socialinį ir ekonominį savarankiškumą, ugdė gebėjimus švietimo, žemės ūkio srityse. Vienas projektas buvo skirtas paremti Artimųjų Rytų šalių studentų, kurie dėl sudėtingų sąlygų neturi galimybės gauti išsilavinimo savo šalyse, studijas Lietuvoje.

Moterų teisės ir lygios galimybės

Prisidėti prie lyčių lygybės plėtojimo ir moterų bei mergaičių įgalėjimo valstybėse partnerėse yra vienas Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo tikslų. VBPD lėšomis 2019 m. aštuoniose šalyse įgyvendinta 14 projektų, kurie sustiprino lyčių lygybės srityje veikiančių organizacijų gebėjimus, padidino moterų socialinį ir ekonominį įgalėjimą. Azerbaidžane, Dramblio Kaulo Krante ir Palestinoje buvo stiprinami moterų gebėjimai kurti ir plėtoti inovatyvų verslą. Mongolijoje moterys paskatintos įsitraukti į savivaldos ir rinkimų procesus. Moldovos merginos įgijo programinės įrangos kūrimo įgūdžių. Moldovos ir Ukrainos regionuose moterys įsitraukė į bendruomenės projektus, socialinę ir kultūrinę veiklą. Baltarusijoje ir Sakartvele sustiprinti moterų organizacijų gebėjimai ginti ir konsultuoti moteris žmogaus teisių, socialiniais ir ekonominiais klausimais.

Vystomojo bendradarbiavimo parama ir humanitarine pagalba Lietuva prisidėjo prie Jungtinių Tautų (toliau – JT) Saugumo Tarybos rezoliucijos Nr.1325 (2000) dėl moterų, taikos ir saugumo įgyvendinimo. 2019 m. buvo skirtas savanoriškas 20 tūkst. eurų įnašas JT Moterų taikos ir humanitariniam fondui. Taip pat skirtas 5 tūkst. eurų įnašas JT Lyčių lygybės ir moterų įgalinimo padaliniiui „UN Women“. Stebėtojo teisėmis buvo tęsiamas bendradarbiavimas su EBPO Paramos vystymuisi komiteto lyčių lygybės tinklu. Taip pat Lietuva aktyviai dalyvavo formuojant ES vystomojo bendradarbiavimo politiką lyčių lygybės srityje ir teikiama vystomojo bendradarbiavimo parama prisidėjo prie ES lyčių lygybės veiksmų plano 2016-2020 m. įgyvendinimo.

ES Dvynių ir TAIEX programos

2019 m. Lietuva toliau sėkmingai dalyvavo ES Dvynių programoje, perduodama ekspertinę paramą šalims naudos gavėjoms (EK finansuojama ES Dvynių programa remia skirtingų šalių giminingų institucijų bendradarbiavimą). 2019 m. pagal ES Dvynių programą buvo paskelbtos 48 projektų atrankos, Lietuvos institucijos individualiai ar konsorciuose su kitomis ES valstybėmis narėmis pateikė 15 projektinių paraiškų ir laimėjo 6 projektus, kurių bendra vertė sudaro 6,1 mln. eurų. Pažymėtina, kad 2004 - 2019 m. Lietuva iš viso laimėjo 106 ES Dvynių projektus. Pagal 2019 m. laimėtų projektų skaičių Lietuva yra sėkmingiausių ES šalių penketuke kartu su Prancūzija,

Ispanija, Vokietija, Austrija ir Kroatija. Rytų partnerystės šalyse Lietuva laimėjo daugiausia projektų – 4 (Azerbaidžanas, Baltarusija, Sakartvelas, Ukraina).

Iš 2019 m. laimėtų 6 projektų Lietuva vadovauja 2 projektams (Ukraina ir Sakartvelas) kaip šalių konsorciumo vyresnioji partnerė, 2 projektai (Makedonijoje ir Palestinoje) laimėti individualiai ir 2 projektuose (Azerbaidžane ir Baltarusijoje) Lietuva dalyvauja kaip jaunesnioji partnerė. Projektų, kuriuose dalyvauja Lietuva, partnerės – Estija, Latvija, Olandija, Italija, Lenkija. Lietuvos institucijos, šiais metais laimėjusios pateiktus Dvynių projektų pasiūlymus: Valstybinės sienos apsaugos tarnyba, Muitinės departamentas, Sveikatos apsaugos ministerija, Ryšių reguliavimo tarnyba, Nacionalinė mokėjimo agentūra, Valstybinė vaistų kontrolės tarnyba, Nacionalinis kraujo centras, CPVA.

2019 m. pagal ES Dvynių programą Lietuvos institucijos dalyvavo įgyvendinant 24 projektus: Makedonijoje (2), Sakartvele (2), Moldovoje (3), Ukrainoje (4), Azerbaidžane (5), Kosove (1), Turkijoje (1), Jordanijoje (1), Serbijoje (3), Baltarusijoje (1), Palestinoje (1). Išsiplėtė Lietuvos dalyvavimo ES Dvynių programoje geografija: 2019 m. laimėtas pirmasis ES Dvynių projektas Palestinoje, kurį be partnerių įgyvendins Valstybinės sienos apsaugos tarnyba ir Muitinės departamentas.

2019 m. Lietuvos ekspertai dalyvavo 61-ame TAIEX programos renginyje (seminaruose, mokymuose, ekspertų misijose), kurių 20 vyko Lietuvoje. Per ES TAIEX Regio programą (ekspertizės pasikeitimas tarp ES valstybių narių) Lietuvos institucijų ekspertai, kaip naudos gavėjai, 11 kartų buvo išvykę mokytis/stažuotis. Pagrindinės sritys, kuriose Lietuvos ekspertai perdavė savo patirtį: teisingumas ir vidaus reikalai, vidaus rinkos, žemės ūkis ir maisto sauga, aplinkosauga, transportas, komunikacijos, parama Kipro turkų bendruomenei. 2019 m. TAIEX ekspertų sąrašė užsiregistravo 88 nauji ekspertai iš įvairių Lietuvos institucijų.

Gebėjimų dalyvauti vystomojo bendradarbiavimo veiklose ugdymas

Įgyvendinant trejų metų trukmės projekto „Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos įgyvendinimo gerinimas bei Lietuvos viešojo valdymo institucijų ir jų darbuotojų gebėjimų gerinimas“, finansuojamo pagal 2014-2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos 10 prioriteto „Visuomenės poreikius atitinkantis ir pažangus viešasis valdymas“ įgyvendinimo priemonę Nr. 10.1.1-ESFA-V-912 „Nacionalinių reformų skatinimas ir viešojo valdymo institucijų veiklos gerinimas“ veiklas, 2019 m.:

- Surengti strateginių dokumentų rengimo mokymai, kuriuos vedė ekspertai iš Švedijos, turintys daugiametę darbo Švedijos tarptautinio vystomojo bendradarbiavimo agentūroje SIDA patirtį. Mokymų metu apžvelgtas vystomojo bendradarbiavimo šalių, regioninių ir tematinių strategijų rengimo ir įgyvendinimo procesas, pristatyti praktiniai pavyzdžiai bei Lietuvai aktualių strategijų modeliai.
- Buvo surengta diskusija, kurioje dalyvavo Europos Komisijos DG NEAR (ES Kaimynystės politika ir stojimo derybos) direktorato skyriaus vedėjas Vassilis Maragos. Jis išsakė keletą strateginių idėjų ir pasiūlymų apie Lietuvos viešojo valdymo institucijų tolesnį augimą tarptautinio vystomojo bendradarbiavimo srityje.
- VU TSPMI vyko diskusija „Lietuvos vystomasis bendradarbiavimas: 15 pažangos metų“. Diskusijos metu aptarta Lietuvos patirtis teikiant pagalbą besivystančioms šalims, svarstyta, ar dabartinė Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politika yra veiksminga ir tinkamai finansuojama, kaip paskatinti aktyvesnį visuomenės ir verslo įsitraukimą.
- Buvo surengti keturi pažintiniai vizitai į ES valstybių narių vystomojo bendradarbiavimo agentūras: į Vokietijos vystomojo bendradarbiavimo agentūrą GIZ, į Liuksemburgo vystomojo bendradarbiavimo agentūrą LuxDev ir Liuksemburgo užsienio ir Europos reikalų ministeriją, taip pat į Čekijos vystomojo bendradarbiavimo agentūrą CzechAid ir Čekijos užsienio reikalų ministerijos Vystomojo bendradarbiavimo departamentą, Danijos užsienio reikalų ministeriją ir į Danijos vystomojo bendradarbiavimo agentūrą DANIDA.

- Įvyko trečiasis „Praktikų klubo“ susitikimas, skirtas aptarti pagrindinius iššūkius ir kliūtis, su kuriomis Lietuvos viešojo valdymo institucijos susiduria dalyvaudamos tarptautinėse vystomojo bendradarbiavimo veiklose, ypatingą dėmesį atkreipiant į teisinio reglamentavimo problematiką, susijusią su ekspertų dalyvavimu tokio pobūdžio projektuose.
- URM atstovė dalyvavo konferencijoje Briuselyje „Euroafrica Revisited: Towards a New Agenda Between Europe and Africa in the 21st Century“.
- URM atstovė dalyvavo mokymuose Prahoje „Managing Journalists and Online Communities“, kuriuos organizavo „European Academy“. Mokymai buvo skirti komunikacijos strategijos kūrimui, jos tobulinimui.
- Surengta tarptautinė konferencija „Lietuvos vystomasis bendradarbiavimas: indėlis į Afrikos-ES partnerystę“, skirta aptarti Baltijos šalių galimybes įsitraukti į abipusiai naudingą bendradarbiavimą su Afrikos valstybėmis.

Visuomenės informavimas

Speciali Eurobarometro 2019 m. spalio 23 d. paskelbta visuomenės nuomonės apklausa parodė, kad lyginant su 2018 metais visuomenė mažiau palankiai vertino paramą besivystančioms šalims. Nepaisant to, kad 8 iš 10 Lietuvos respondentų ir toliau mano, kad padėti besivystančių šalių gyventojams yra svarbu, tik 27% lietuvių mano, kad tai turėtų būti ir jų šalies vyriausybės prioritetas.

URM toliau nuosekliai vykdė veiklas, skirtas informuoti visuomenę, ypač jaunimą, apie JT darbotvarkės Darnaus vystymosi tikslus iki 2030 m., vystomojo bendradarbiavimo svarbą ir naudą. 2019 m. buvo įgyvendinti 4 visuomenės švietimo ir informavimo projektai. Projektus įgyvendino Lietuvos nevyriausybinės organizacijos.

Tryliketus metus URM prisidėjo prie tarptautinio žmogaus teisių dokumentinių filmų festivalio „Nepatogus kinas“ organizavimo. Festivalio metu Vilniuje ir kituose Lietuvos miestuose pristatyta turtinga 70 dokumentinių filmų programa, buvo rengiami susitikimai su kino kūrėjais, organizuojamos diskusijos su filmų herojais, žmogaus teisių aktyvistais ir ekspertais. Festivalyje daugiausia dėmesio skirta pasaulinės migracijos tematikai.

2019 m. rugsėjo 6 d. Birštone kasmetiniame diskusijų festivalyje „Būtent“ surengta teminė diskusija apie vystomojo bendradarbiavimo svarbą.

Nuo 2019 m. vidurio „M1 plus“ radijuje buvo rengiamos informacinio pobūdžio viktorinos apie JT darnaus vystymosi tikslus ir vystomąjį bendradarbiavimą.

2019 m. URM kryptingai dirbo su ekonominiais ir socialiniais partneriais (verslas, NVO, akademinė ir mokslo bendruomenės), informavo apie vystomojo bendradarbiavimo svarbą ir galimybes įsitraukti į šios politikos praktinį įgyvendinimą.

Svarbiausi susitikimai ir renginiai Lietuvoje, finansuoti Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programos lėšomis

2019 m. kovo 7 d. URM kartu su CPVA organizavo mokymus vystomojo bendradarbiavimo projektų vykdytojams, kurių metu pristatyti vystomojo bendradarbiavimo projektų įgyvendinimo komunikaciniai, finansiniai, rezultatų tvarumo ir kiti aspektai, sustiprintas projektų vykdytojų, URM ir CPVA bendradarbiavimas VBPD programos įgyvendinime.

2019 m. spalio 8 d. URM kartu su CPVA organizavo mokymus vystomojo bendradarbiavimo projektų paraiškų teikėjams, kurių metu pristatyti projektų vertinimo kriterijai, techniniai vystomojo bendradarbiavimo projektų paraiškų teikimo reikalavimai elektroninėje paraiškų teikimo platformoje.

Teisinės bazės pakeitimai

2019 m. balandžio 23 d. Nacionalinė vystomojo bendradarbiavimo komisija (NVBK) nusprendė nebetęsti Vystomojo bendradarbiavimo tarpinstitucinio veiklos plano (TVP) nuo 2021 m., kuomet pradės veikti Nacionalinė pažangos programa iki 2030 m., į kurią bus integruoti dabartiniame TVP įtvirtinti Lietuvos vystomojo bendradarbiavimo politikos tikslai, principai, kryptys, teminiai ir geografiniai prioritetai.

2019 d. lapkričio 28 d. NVBK posėdyje pagrindinis dėmesys skirtas būtinų vystomojo bendradarbiavimo politikos kiekybinių ir kokybinių pokyčių aptarimui. Užsienio reikalų ministerijai, kartu su Finansų ministerija, NVBK pavedė parengti siūlymus, kurių įgyvendinimas pareikalaus teisinės bazės pakeitimų 2020 metais.

Parengė URM Vystomojo bendradarbiavimo departamentas